آرمان ملی
armanmeli.ir
سال پنجم
شماره ۱۵۱۷
شنبه
۱۴۰۱•۱۲•۲۷
۲۵ شعبان ۱۴۴۴/ ۱۸ مارس ۲۰۲۳

امیر عبداللهیان: اختلافی بین شورای عالی امنیت ملی و وزارت امور خارجه نیست

سیاست خارجی دست کیست؟

تا یکی دو هفته پیش فشارهای زیادی از سوی محافل تندرو به رئیس جمهور برای برکناری علی شمخانی از دبیری شورای عالی امنیت ملی وارد می‌شد اما با آشکار شدن توافق ایران و عربستان در پکن، این روزها شعار به گرانیگاه دیپلماسی منطقه‌ای ایران تبدیل شده‌است

«آرمان ملی»- احسان انصاری: اگرچه پس از توافق ایران و عربستان در پکن واکنش‌ها نسبت به این اتفاق مثبت بود، اما یک سوال مهم مطرح شد که چرا چنین توافق مهمی توسط وزارت امور خارجه انجام نشده و علی شمخانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی این توافق را امضا کرده است. این در حالی است که در ماه‌های اخیر خبرهای ضدونقیضی درباره احتمال تغییر شمخانی از دبیری شورای‌عالی امنیت ملی به‌گوش می‌رسید؛ اتفاقی که رخ نداد و در نهایت یکی از گره‌های مهم سیاست خارجی ایران در منطقه توسط وی باز شد.

چرا شمخانی می‌رود؟

براساس اخبار غیررسمی گویا قرار بوده شمخانی به‌دلایل مختلف از دبیری شورای‌عالی امنیت ملی کنار گذاشته شود، اما به‌دلیل اینکه در حال مذاکره با طرف عربستانی بوده این تغییر متوقف شده تا شمخانی مأموریت خود را برای توافق ایران و عربستان به پایان برساند. اخباری که هنوز توسط هیچ مقام رسمی تأیید نشده است. ماجرا اما زمانی شکل جدی‌تری به خود گرفته که شمخانی روز پنجشنبه به امارات و سپس عراق سفر کرد. سفری که اگرچه به ظاهر به‌دلیل تقویت مراودات دو کشور صورت گرفته اما به‌نظر می‌رسد شمخانی مأموریت‌های دیگری به جز توافق با عربستان نیز داشته باشد. مأموریت‌هایی مانند برطرف کردن سوءتفاهم با امارات متحده‌عربی به‌عنوان یکی از قطب‌های توریستی و گردشگری منطقه و احتمالا تلاش برای تقویت رابطه اقتصادی با این کشور. از زمانی که تندروها به سفارت عربستان در تهران و مشهد حمله کردند و رابطه ایران و عربستان قطع شد رابطه ایران و بحرین، کویت و امارات متحده‌عربی نیز به سردی گرایید و اگرچه به‌صورت رسمی اعلام نمی‌شد، اما در عمل رابطه جدی بین این کشورها وجود نداشت. به همین دلیل سفر شمخانی به امارات را باید یک سفر مهم و استراتژیک قلمداد کرد که احتمالا پیامدهای آن در آینده‌ای نزدیک مشخص خواهد شد. در عالم سیاست و در عرف بین‌الملل چنین سفرهایی را وزیر امورخارجه انجام می‌دهد و توافقات منطقه‌ای و بین‌المللی نیز توسط وزیر امور خارجه امضا می‌شود. با این وجود حضور شمخانی در گره‌گشایی از معادلات پیچیده منطقه‌ای این شائبه را ایجاد کرده که عملکرد وزارت امور خارجه احتمالا قابل قبول نبوده که تصمیم گرفته‌اند مذاکرات با کشورهای منطقه را با شمخانی به‌عنوان یک سیاستمدار کهنه‌کار پیش ببرند. حتی اگر به گفته امیرعبداللهیان اختلافی نیز بین شورای‌عالی امنیت ملی و وزارت امورخارجه وجود ندارد و همه‌چیز با مدیریت رئیس‌جمهور و هماهنگی وزارت امور خارجه صورت می‌گیرد، اما در عمل جایگاه وزارت امور خارجه با این اتفاقات تحت‌تأثیر قرار گرفته است. اگر شرایط کنونی را با دوران وزارت محمدجواد ظریف در وزارت خارجه مقایسه کنیم قطعا ظریف نماینده ایران در این مذاکرات بود و ویژگی‌های شخصیتی وی اجازه نمی‌داد شخص یا نهاد دیگری با موازی‌کاری وظایف وزارت امور خارجه را انجام بدهد. در نتیجه به‌نظر می‌رسد تیم وزارت خارجه نتوانسته عملکردی از خود نشان بدهد که چنین مأموریت‌های مهمی را به آنها واگذار کنند. اگر این موضوع واقعیت داشته باشد دولت با سه مانع مواجه است؛ نخست اینکه رئیسی به‌خوبی می‌داند که وزارت امور خارجه یکی از ویترین‌های اصلی دولت وی است و تغییر امیرعبداللهیان به‌عنوان یک اصولگرا که نزدیکی‌های زیادی با رویکرد جبهه پایداری دارد دولت وی را زیر ضربه انتقادهای شدید آنها خواهد برد. اتفاقی که در شرایط سخت اقتصادی امروز ایران می‌تواند به پایگاه اجتماعی دولت ضربه وارد کند. دوم اینکه در اطراف رئیسی جایگزین توانمندتری نیز وجود ندارد که بتواند جای امیرعبداللهیان را بگیرد. به همین دلیل باید به نیروهای گفتمان‌های دیگر توجه داشته باشد. سوم اینکه دولت، تبلیغات زیادی روی دستاوردهای سیاست خارجی خود به‌خصوص در زمینه مسائل منطقه‌ای انجام داده و به همین دلیل تغییر امیرعبداللهیان می‌تواند این تبلیغات را تحت‌تأثیر قرار بدهد. در چنین شرایطی است که امیر عبداللهیان برای در امان ماندن کلیت دولت از انتقادها همچنان در سمت خود به کار ادامه می‌دهد، اما علی شمخانی مأموریت‌های مهم منطقه‌ای را انجام می‌دهد. از سوی دیگر سفر شمخانی به امارات و عراق و همچنین امضای وی پای توافق ایران و عربستان نشان می‌دهد که این نظام است که در این زمینه تصمیم‌گیری می‌کند و نه دولت. این موضوع نشان می‌دهد که با توجه به شرایط کشور تصمیماتی در نظام گرفته شده که توسط اتاق فکرهایی در رده بالاتر از دولت اتخاذ شده و دولت می‌بایست آنها را اجرا کند. به‌هرحال شورای‌عالی امنیت ملی بیش از آنکه یک نهاد دولتی باشد یک نهاد حاکمیتی است و حمایت حاکمیت را با خود دارد. به همین دلیل می‌بایست این نکته را در تحلیل اتفاقات اخیر پیرامون شورای‌عالی امنیت ملی و وزارت امور خارجه در نظر گرفت.

سربازی در ایران حرفه‌ای می‌شود!

نماینده مجلس: باید در شیوه خدمت سربازی تجدیدنظر و تغییراتی ایجاد شود

آرمان ملی: در ماه‌های اخیر سربازان بیش از همیشه موضوع مورد بحث در مجلس و نهادهای مربوطه بودند. شرایط به نحوی پیش می‌رود تا جوانان تمایل بیشتری برای سربازی داشته باشند، مانند ۲۹ بهمن که رئیس اداره سرمایه انسانی ستاد کل نیروهای مسلح از حذف «اضافه خدمت سربازان وظیفه» از تنبیهات نیروهای مسلح خبر داد. پس از آن هم در ۶ اسفند معاون هماهنگ‌کننده سپاه از اجرای نظام‌نامه جامع سربازی از ابتدای سال آینده خبر داده بود. سردار نقدی با تاکید بر اینکه امروز نیروهای مسلح ما موازنه قدرت را با کشوری که حداقل ۱۰۰ برابر ما بودجه دفاعی دارد، برقرار کرده است، گفت: امروز آمریکا جرأت حمله به ما را ندارد؛ چرا که او متکی به نیروهایی است که برای حقوق خدمت می‌کنند و فداکاری ندارند؛ اما اینجا ما خیل عظیمی از نیروهای بسیجی و سربازان را داریم که از میان ملت انتخاب شدند و جان خود را فدا می‌کنند. معاون هماهنگ‌کننده سپاه خاطرنشان کرد: سربازی برای عموم منطق بسیار قوی دارد؛ علاوه بر اینکه میدانی برای ساختن جوانان کشور است و خودشان را در شرایط مختلف محک می‌زنند. وی با بیان اینکه از اقدامات صورت گرفته برای سربازان راضی نیستیم، عنوان کرد: با مطالبات رهبر معظم انقلاب اسلامی فاصله داریم و ایشان فرمودند که محیط سربازی باید همچون دانشگاه باشد و باعث رشد و تعالی شود. سردار نقدی با اعلام خبر تأیید و تصویب نظام‌نامه جامع سربازان از سوی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی گفت: طبق این نظام‌نامه سربازان علاوه بر انجام فعالیت‌های روزانه خود در قالب گردان‌های علی‌اکبر(ع) دوره‌هایی در راستای رشد و تعالی طی خواهند کرد. معاون هماهنگ‌کننده سپاه پاسداران اظهارداشت: نظام‌نامه جامع سربازان از ابتدای سال ۱۴۰۲ اجرا خواهد شد.

تصمیم مجلس درباره حقوق سربازان

مجلس هم فعالیت‌هایی داشت؛ چنانکه ۲۳ اسفند محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس در در گفت‌وگوی ویژه خبری گفت: مجلس می‌تواند درباره افزایش حقوق سربازان تصمیم‌گیری کند. گزارشی که از نیروهای مسلح داشتیم این بود که خیلی از سربازان به‌دلیل مشکلات معیشتی به خدمت سربازی نمی‌آمدند اما با افزایش حقوقی که برای سربازان انجام شده سربازان برای حضور در خدمت سربازی تمایل پیدا کردند. وی ادامه داد: باید در حوزه سربازی بازنگری شود و این موضوع در دستور کار مجلس قرار دارد. امسال یک رقم قابل‌توجهی در تبصره ۱۸ برای این مساله قرار دادیم؛ کسانی که خدمت سربازی‌شان تمام می‌شود با توجه به حرفه‌ای که دارند مشغول به‌کار شوند. رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: ما با توجه به صحبت‌هایی که با نیروهای مسلح در محضر مقام معظم رهبری داشتیم به این جمع‌بندی رسیدیم که برای بهینه‌سازی خدمت وظیفه سربازی نیاز به بازنگری مجدد در این حوزه است. ان‌شاءا... با دستوری که مقام معظم رهبری دادند با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح بتوانیم در شیوه سربازی تجدیدنظر داشته باشیم.

افزایش حقوق سربازان

۲۴ اسفند هم حقوق سربازان چنین تعیین شد. در اجرای ماده (۴۹) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹، در سقف اعتبارات مصوب مربوط دستگاه‌های ذی‌ربط حداقل دریافتی ماهانه سربازان وظیفه مجرد مشغول در مناطق غیرعملیاتی معادل شصت درصد (۶۰درصد) حداقل دریافتی پایور، حداقل دریافتی ماهانه سربازان وظیفه مجرد مشغول در مناطق عملیاتی معادل هفتاد و پنج درصد (۷۵درصد) حداقل دریافتی پایور و حداقل دریافتی ماهانه سربازان وظیفه متأهل بدون فرزند معادل نود درصد (۹۰درصد) حداقل دریافتی پایور است. پیش از این مجلس ارقام مشخصی برای حقوق سربازان در سال آینده مشخص کرده بود که با این ایراد شورای نگهبان مواجه شد «این جهت که محدوده تعیینی در دستورالعمل ذیل جز در سقف حداقل دریافتی پایور خواهد بود یا خیر، ابهام دارد.» لذا مجلس برای تأمین نظر شورای نگهبان ارقام مشخص برای حقوق سربازان را حذف کرد. مصوبه مجلس قبل از اعلام نظر شورای نگهبان ناظر بر این بود دریافتی ماهانه سربازان وظیفه مجرد ۴ میلیون و ۸۰۰ هزار تومان، حداقل دریافتی ماهانه سربازان وظیفه مجرد مشغول در مناطق عملیاتی ۶ میلیون تومان، حداقل دریافتی ماهانه سربازان وظیفه متأهل بدون فرزند معادل ۷ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان باشد.

تغییر در خدمت سربازی

در نهایت عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس گفت: باید در شیوه خدمت سربازی تجدیدنظر و تغییراتی ایجاد شود و تلاش می‌کنیم طرح اصلاح قانون نظام وظیفه در مجلس به سرانجام برسد. شهریار حیدری با اشاره به اظهارات اخیر رئیس مجلس شورای اسلامی مبنی بر اینکه با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح در حال بررسی هستیم تا بتوانیم در مورد شیوه سربازی تجدیدنظر انجام دهیم، بیان داشت: طرح اصلاح قانون نظام وظیفه در دستورکار کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس است و مطابق با آن ما به‌دنبال آن هستیم که در شیوه خدمت سربازی تجدیدنظر و تغییراتی ایجاد شود. وی افزود: ما به‌دنبال آن هستیم که خدمت سربازی حرفه‌ای می‌شود و در بسیاری از کشورها از اینگونه است. اگر قرار باشد خدمت سربازی حرفه‌ای شود، افراد ۵ سال تعهد می‌دهند اما حقوق آنان مانند یک درجه‌دار خواهد بود و اگر در آن پنج سال اثبات کردند که شرایط یک فرد نظامی را دارند و خودشان هم تمایل به این موضوع داشته باشند، در صورت طی کردن مراحل لازم می‌توانند نیروی رسمی نظامی شوند و به کار خود ادامه دهند. عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی تاکید کرد: قطعا باید اصلاحاتی در شیوه خدمت سربازی انجام شود و ما به وضعیت فعلی سربازی نقد داریم. از آنجا که خدمت سربازی در کشور ما حرفه‌ای نیست، از آن به سربازی اجباری تعبیر می‌شود و اما زمانی که سربازی حرفه‌ای شود، مشمولان با علاقه و رغبت خدمت سربازی را انجام می‌دهند، حقوق خوبی دریافت و تلاش می‌کنند که درجه‌دار و افسر موفقی شوند. نماینده مردم قصرشیرین در مجلس شورای اسلامی اظهارداشت: براساس طرحی که در حال بررسی در کمیسیون امنیت ملی مجلس است، ما به‌دنبال آن هستیم که سربازی حرفه‌ای شود و تغییراتی در حقوق سربازان هم اعمال شود. طرح اصلاح قانون نظام وظیفه الان در مرحله بررسی در کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی است و تلاش می‌کنیم این موضوع در مجلس یازدهم بررسی شود و به سرانجام برسد.

راه برون‌رفت از مشکلات

اعتدال راه عبور کشور از مشکلات است. محسن هاشمی، فعال سیاسی اصلاح‌طلب راه برون‌رفت از مشکلات کنونی را ادامه راه آیت‌ا... هاشمی رفسنجانی و برگشت به اعتدال دانست و خاطرنشان کرد: وظیفه همه دوستداران انقلاب است که تلاش خود را بگذاریم که دستاوردها را افزایش دهیم و برای آن هم باید تنش‌زدایی انجام شود. همین ارتباط با چین، یکی از اثراتش تنش‌زدایی بود که کاملا هم فضایی مثبتی است و دیدید که چه اثراتی هم داشت.

نامه نماینده چابهار به پرویز پرستویی

معین‌الدین سعیدی، نماینده مردم چابهار در مجلس با انتشار نامه‌ای به اظهارات مصطفی میرسلیم نماینده که اخیرا طی مصاحبه‌ای که از وی منتشر شد، گفته بود «پرویز پرستویی را نمی‌شناسد»، واکنش نشان داد. معین‌الدین سعیدی نوشت: به‌نام خداوند زیبایی‌ها. استاد پرویز پرستویی عزیز در خبرها خواندم که یکی از همکاران گرانمایه اینجانب، در مصاحبه‌ای فرموده‌اند که شما را نمی‌شناسند. شناخت ما صاحبان منصب و کرسی چه اهمیتی دارد؟ مهم آن است که هنر بی‌بدیل حضرتعالی مورد تحسین همه ایرانیان است.

اصولگرا اصلاح‌طلب حمایت کنند

خطیب جمعه قم گفت: تحرکات خوبی در حوزه سیاست خارجی رقم زده شده است، اصولگرا، اصلاح‌طلب و همه سیاسیون باید از آنچه برای شرایط امروز و امنیت کشور خوب است حمایت کنند. سیدهاشم حسینی بوشهری اظهارداشت: اکنون وقت تسویه حساب سیاسی نیست، اگر کار خوب است دیر و زودش مهم نیست و باید در کنار هم باشیم تا هدف ارتباط با همسایگان محقق شود؛ بنای ما آشتی با همسایگان است.

نگـــــره

پس از وعده وزیر ارتباطات رخ داد

افت سرعت اینترنت

۲۴ اسفند وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات گفت: ما به‌دنبال این هستیم تا سرعت اینترنت را در استان‌های مختلف ۳۰ تا ۴۰ برابر بیشتر کنیم. عیسی زارع‌پور بیان داشت: «سرعت متوسط اینترنت موبایل حدود ۱۵ مگابایت بر ثانیه است. سرعت اینترنت خانگی هم کمتر است. از زمانی که طرح فیبر نوری برای کسب‌وکارها آغاز شده، سرعت ۸۰۰ تا ۹۰۰ مگابایتی به مشتریان داده شده است. امیدواریم سرعت‌های چند صد مگابایت بر ثانیه ارائه کنیم.» اما در گزارش ماه فوریه اسپیدتست، جایگاه ایران در هر دو فهرست کشورهایی با بیشترین سرعت اینترنت موبایل و ثابت با کاهش روبه‌رو شد. جدیدترین گزارش این وبسایت نشان می‌دهد در فوریه ۲۰۲۳ میلادی میانه سرعت اینترنت موبایل جهان ۳۹.۷۷ و میانه سرعت اینترنت ثابت جهان ۷۸.۶۲ مگابیت بر ثانیه بوده است. این در حالی است که در نخستین ماه ۲۰۲۳ میلادی (ژانویه)، میانه سرعت اینترنت موبایل جهان ۳۷.۹۸ و میانه سرعت اینترنت ثابت جهان ۷۶.۳۴ مگابیت بر ثانیه بوده است.

سقوط یک پله‌ای در رده‌بندی اینترنت ثابت

همچنین طبق این گزارش در دومین‌ماه ۲۰۲۳ میلادی میانه سرعت اینترنت موبایل ایران ۳۵.۰۳ مگابیت بر ثانیه است و جایگاه آن در رده‌بندی کشورهایی با بیشترین سرعت اینترنت با ۵ پله سقوط رده ۶۱ ثبت شده است. در رده‌بندی کشورهایی با بیشترین میانه سرعت اینترنت ثابت نیز ایران با سرعت ۱۱.۲۷ مگابیت بر ثانیه در رده ۱۴۷ قرار دارد و جایگاه آن نسبت به ماه قبل یک پله نزول کرده است.

رشد ۱۱ پله‌ای بلغارستان در رده‌بندی اینترنت موبایل

در رده‌بندی کشورهایی با بیشترین سرعت اینترنت موبایل به ترتیب در رده نخست و دوم امارات متحده‌عربی و قطر با میانه سرعت ۱۷۹.۶۱ و ۱۶۰.۳۳ مگابیت بر ثانیه قرار دارند که البته جایگاه آنها نسبت به ماه قبل تغییری نکرده است. در رده سوم کره‌جنوبی با میانه سرعت ۱۳۸.۴۶ مگابیت بر ثانیه قرار دارد و جایگاه آن یک پله رشد کرده است. در رده چهارم نروژ با میانه سرعت اینترنت موبایل ۱۳۱.۲۳ مگابیت بر ثانیه قرار دارد و جایگاه آن یک پله نسبت به ماه قبل سقوط کرده است. اما در رده پنجم مانند ماه گذشته دانمارک قرار دارد و سرعت اینترنت موبایل آن نیز ۱۲۳.۶۶ مگابیت بر ثانیه ثبت شده است. در رده‌های ششم و هفتم به ترتیب کویت (۱۱۹.۷۹ مگابیت بر ثانیه) و چین (۱۱۶.۷۰ مگابیت بر ثانیه) قرار دارند. در جایگاه هشتم رده‌بندی کشورهایی با بیشترین سرعت موبایل هلند (۱۱۴.۲۸ مگابیت بر ثانیه) قراردارد و جایگاه آن نسبت به ماه قبل ۲ پله سقوط کرده است. در رده نهم مانند ماه قبل عربستان سعودی قرار دارد و میانه سرعت اینترنت موبایل آن ۱۰۱.۸۸ مگابیت بر ثانیه ثبت شده است. در رده دهم نیز بلغارستان با میانه سرعت اینترنت موبایل ۹۷.۶۰ مگابیت بر ثانیه قرار دارد و جایگاه آن نسبت به ژانویه ۲۰۲۳ میلادی ۱۱ پله رشد کرده است. در رده‌بندی کشورهایی با بیشترین میانه سرعت اینترنت ثابت مانند ماه‌های گذشته سنگاپور (۲۳۷.۱۵ مگابیت بر ثانیه) در رده نخست قرار دارد. پس از آن در رده های دوم و سوم به ترتیب چین (۲۲۶.۷۷ مگابیت بر ثانیه) و موناکو (۲۲۶.۰۳ مگابیت بر ثانیه) قرار دارند. در فهرست ماه فوریه ۲۰۲۳ میلادی جایگاه چین یک پله و موناکو ۴ پله نسبت به ماه قبل رشد کرده است. در رده‌های چهارم و پنجم نیز به ترتیب شیلی (۲۲۴.۴۴ مگابیت بر ثانیه) و امارات متحده‌عربی (۲۱۹.۴۷ مگابیت بر ثانیه) قرار دارند. جایگاه شیلی در فهرست پر سرعت‌ترین‌های اینترنت ثابت نسبت ماه قبل ۲ و امارات متحده‌عربی یک پله سقوط کرده است. در رده ششم تایلند با میانه سرعت اینترنت ثابت ۲۰۳.۲۸ مگابیت بر ثانیه قرار دارد و جایگاه آن نسبت به ژانویه ۲۰۲۳ میلادی هیچ تغییری نکرده است. در رده هفتم نیز دانمارک با میانه سرعت ۲۰۰.۶۲ مگابیت بر ثانیه قرار دارد و جایگاه آن نسبت به ماه قبل ۲ پله صعود کرده است. در رده‌های هشتم و نهم نیز هنگ کنگ (۱۹۸.۵۳ مگابیت بر ثانیه) و آمریکا (۱۹۸.۱۷ مگابیت بر ثانیه) قرار داشتند. طبق این جدول جایگاه هنگ کنگ در فهرست کشورهایی با بیشترین میانه سرعت اینترنت ثابت در ماه فوریه نسبت به ماه قبل ۳ پله وآمریکا یک پله سقوط کرده است.

گـــــزارش

سناریوهای محتمل پیش‌روی ایران و غرب چیست؟

از تبادل زندانیان تا توافق کمتر در برابر کمتر

دولت روحانی با مصوبه موسوم به «قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها» در اسفندماه ۱۳۹۹ رسما مجوز خود را برای احیای برجام از دست داد. بعد از افشای صوت مصاحبه ظریف با لیلاز، عملا وزیر خارجه وقت ایران از هدایت تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای کنار گذاشته شد و سیدعباس عراقچی ریاست تیم را برعهده گرفت اما این تیم بعد از دور ششم مذاکره و رسیدن به یک پیش‌نویس نهایی، رسما از ادامه مذاکره محروم شد. تصور این بود که دولت بعدی (که معلوم بود دولتی غیرهمسو با دولت حسن روحانی باشد) احیای برجام را به سرانجام برساند. بنابراین به مدت بیش از ۶ ماه تا مستقرشدن دولت رئیسی، مذاکرات متوقف ماند. شروع مذاکرات با هدایت علی باقری‌کنی بود. باقری‌کنی به‌عنوان یکی از مخالفان سرسخت برجام و از نزدیکان سعید جلیلی مسئول احیای توافق شده بود. باقری پیش‌نویس عراقچی را کنار گذاشت و با دو بسته پیشنهادی، یکی خروج سپاه از فهرست گروه‌های تروریستی آمریکا و دیگری لغو همه تحریم‌ها به وین رفت. مذاکرات همانطور که پیش‌بینی می‌شد ظرف دو روز متوقف شد. مذاکرات ماه‌های بعد به همین منوال ادامه پیدا کرد و به پیش‌نویس نهایی اتحادیه اروپا رسید. اوایل تابستان ۱۴۰۱ طرف‌های مذاکره ختم مذاکرات را اعلام کردند و توپ در زمین ایران و آمریکا با میانجیگری اتحادیه اروپا افتاد. ایران و آمریکا مشغول اصلاح پیش‌نویس اروپایی با محوریت بسته شدن پرونده پادمان در آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بودند که اعتراضاتی در ایران در مرگ مهسا امینی آغاز شد و همه معادلات را برهم زد. در شش‌ماه اخیر طرف اروپایی و آمریکایی بارها اعلام کردند که دیگر احیای برجام را در دستورکار ندارند.

آغاز ترافیک دیپلماتیک در ایران

شش‌ماه بعد اما ظاهرا تحولاتی اتفاق افتاده که خلاف این ادعا را نشان می‌دهد. ۲۹ دیماه حسین امیرعبداللهیان، وزیر خارجه با شبکه تی.آر.تی ترکیه مصاحبه کرد و در آن اعلام کرد «اکنون ما در نقطه‌ای قرار داریم که برای رسیدن به نقطه پایانی توافق بدون پیش‌شرط آمادگی داریم.» ۸ اسفند وزیر خارجه از دریافت پیامی از سوی مقامات آمریکا از طریق وزیر خارجه عراق خبر داد. این خبر توسط سخنگوی وزارت خارجه آمریکا رد شد. «ند پرایس»، گفت: هیچ پیامی از طریق عراق برای ایران نفرستادیم و احیای برجام ماه‌هاست که در دستورکار قرار ندارد. با این حال تحولات بعدی با سفر رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به تهران در تاریخ ۱۱ اسفند اتفاق افتاد. این سفر برای چندین‌ماه در برنامه‌های مدیرکل قرار داشت اما به‌دلایلی که احتمالا عدم مجوز ایران به هیات آژانس برای بازرسی از اماکن هسته‌ای هم جزو آنها بود، بارها لغو شده بود. صرف عملی شدن این سفر خبر مهمی بود. بیانیه پایانی سفر گروسی به تهران که مشترکا با رئیس سازمان انرژی اتمی ایران قرائت شد هم نشان از مثبت بودن این سفر از دید آژانس بود. در این بیانیه پایانی ایران قول تسهیل همکاری‌های گسترده‌تر جهت تسریع حل مسائل پادمانی باقی‌مانده مربوط به «سه مکان هسته‌ای» اعلام نشده را به آژانس داد و به‌طور «داوطلبانه» به آژانس اجازه داد تا چنانچه مقتضی باشد فعالیت‌های راستی‌آزمایی و نظارت بیشتر را اجرا کند.

سناریوهای محتمل

با همه اینها به‌نظر می‌رسد احیای برجام دور از دسترس باشد. طرف غربی معتقد است افکار عمومی آنها برای بازگشت به برجام آماده نیست و از این‌رو تمایلی به احیای توافق قبلی ندارد. این عبارت که «برجام دیگر در دستورکار نیست» بارها از زبان اروپایی‌ها و آمریکایی‌ها شنیده شده است. رهبران کشورهای غربی طرف برجام سخت‌ترین مواضع را علیه ایران در جریان اعتراضات گرفته‌اند. آلمان میزبان اجتماع ضدجمهوری اسلامی در خارج از کشور بوده؛ رئیس‌جمهور فرانسه در کاخ الیزه از سران اپوزیسیون جمهوری اسلامی پذیرایی کرده؛ بریتانیا در جریان اعتراضات سفیرش را برای مدتی از تهران فراخوانده. با این اوصاف دو سناریو، یکی بدبینانه و دیگری خوشبینانه وجود دارد. سناریوی بدبینانه احتمال بالاتری دارد. در این سناریو به‌نظر می‌رسد با توجه به مصاحبه نمازی، بیشتر ترافیک دیپلماتیک مربوط به تبادل احتمالی زندانیان آمریکایی باشد. این توافق احتمالا منجر به آزادی سیامک نمازی، عماد شرقی و مراد طاهباز می‌شود. این توافق در صورت تحقق به آزادی ۷ میلیارد دلار وجود مسدود شده ایران در بانک‌های کره‌جنوبی و عراق منجر خواهد شد. یک احتمال خوش‌بینانه هم وجود دارد و آن مذاکره برای رسیدن به «توافق کمتر در برابر کمتر» است. علی واعظ، مشاور ارشد گروه بین‌المللی بحران در امور ایران آذرماه در گفت‌وگو با «روزنامه هم‌میهن» گفته بود منطقی‌ترین راه‌حل در شرایطی که برجام به بن‌بست خورده توافق کمتر در مقابل کمتر است. او در توضیح گفته بود این توافق برای این است «که برای طرفین وقت بخرد تا شرایط مهیا شود تا بتوانند به یک توافق براساس یک گفتمان متفاوت با محورهای جدید برسند.» به عقیده واعظ آمریکا از یک توافق موقت استقبال می‌کند برای اینکه اصولا انگیزه اصلی آمریکا در برجام هم این بود که موضوع هسته‌ای ایران را بتواند از حاد بودن بکاهد تا بتواند بر موضوعاتی که برایش اهمیت بیشتری دارد یعنی رقابت با چین و روسیه تمرکز کند. به این دلیل است که آمریکا از یک توافق موقتی که جلوی هسته‌ای‌تر شدن ایران را بگیرد و در عین حال تحریم‌های کمتری را لغو کند، استقبال می‌کند. مسلما برای ایران هم توافق موقت جلوی سخت‌تر شدن اوضاع اقتصادی را خواهد گرفت. در توافق موقت «کمتر برای کمتر» طرفین روی دو موضوع مهم تمرکز خواهند کرد؛ نخست بازگرداندن اقدامات شفافیت کلیدی و محدودکردن سطح غنی‌سازی اورانیوم ایران به زیر ۵ درصد و در مقابل لغو تحریم‌های دو بخش مهم اقتصادی ایران یعنی نفت و بانک‌ها توسط آمریکا.